

***Cebolla mirepoix* ehk topeltõppimised Valencia köögis**

Kadri Kalle, Tartu Kutsehariduskeskus

„*Dos posters, por favor!*“ hõikab ettekandja ukselt.

„*Oido!*“ („Kuulen!“) hõikan mina vastu, andes märku, et kuulsin tellimust ning asun kahte magustoitu välja panema. Kuigi Hispaanias on palju asju teistmoodi kui Eestis, on mõned köögireeglid samad: oma tegevustest tuleb pidevalt teistele märku anda ning vastu kajada, kui oled ülesande kätte saanud. Üks paljudest minu välispraktika hetkedest Valencia restorani köögis.

2016. aasta kevadel oli mul võimalus veeta 5 nädalat kokapraktikal Hispaanias. Kuigi olin varem Hispaanias käinud, hispaanlaste kombedki enam-vähem teada, oli see minu jaoks uus väljakutse, sest keelt oskasin vaid baastasandil ning professionaalne keskkond oli selle võrra topelt-tundmatu. Esimesel tööõhtul peakoka antud esimene ülesanne: „*Corta cebolla mirepoix!*“ võttis minu jaoks selle väljakutse olemuse hästi kokku. „*Corta cebolla*“ tähendab hispaania keeles sibula lõikamist ning *mirepoux* on laialdaselt kasutatav prantsuskeelne kulinaariatermin, tähistades tooraine kuubiku suurust. Ehk siis lisaks tavapärasele praktikale uues köögis, kus tuleb tundma õppida peakoka stiili ja tegutsemisviise, uue toorainega ümberkäimist ja üldist köögi töökorraldust, oli siin juures ka keeleõpe ning töö- ja suhtlusviis uues kultuurikastmes.

Ühelt poolt on köök hea koht keele õppimiseks: toiduaineid ja tööriistad on kõik käepärast ja vaja vaid nende peale osutada, et millegi nimetust küsida, tegusõnad on lihtsad ja konkreetset, ning neidki näidatakse ette (lõika, pese, prae, puhasta). Omalt poolt tuleb selgeks teha vaid numbrid-ajaühikud, olulisemad küsimused (Mis ma teha saan? Kuidas sa seda teed?), mõned võrdlussõnad (puhas-must, rohkem-vähem, suurem-väiksem), ning põhimõtteliselt juba saabki hakkama. Teiselt poolt on köök aga vahel väga kiire tempoga töökoht ning siis võivad mõtted kinni kiiluda. Tüüpiline on ka olukord, et kui ühe korra juba ütled, et natuke keelt räägid ja mõned laused pusid, tekib teistel arusaam, et justkui saaksid kõigest aru. Ühelt kiirel hetkel oligi nii, et peakokk pani mind eelroogasid välja panema, vehkis kätega, näitas seda ja teist, vuristas kiiresti midagi hispaania keeles ja tuiskas siis välja. Egas midagi, eks ma siis kogusin ennast ja tegin lihtsalt nii nagu teisi jälgides meelde oli jäänud ja lootsin parimat. See on kusjuures on hea taktika igas (uues) restoranis: liiga kauaks ei tohi mõtleva jääda ning tuleb tegutseda kiirelt ja tunde järgi. Ning igal vabal hetkel pidevalt jälgida köögis toimuvat.

Välispraktika tööpoole kõrval tuleb uuesti üles ehitada ka oma igapäevased tegevused ning kohaneda uue olukorraga. Näiteks logilistiline ülesanne: kui ühes korteris elavad 10 kutsekooli välispraktikanti, kellest enamusel on erinevad töögraafikud ning kamba peale on vaid 3 võtit, siis kuidas korraldada nii, et keegi mingil hetkel ukse taha ei jääks? Või kuidas täpselt toimib linna rendirataste süsteem. Selliste väikseste elu-olu küsimustele lõpuks lahenduse saamine saab välismaal olles ka eraldi võimenduse ning juba see, kui suudad esimest korda eksimata kodust tööle jõuda või toidupoe kiirelt üles leida, tundub oluline edusamm õpperännakul. Tundsin end tõelise häkkerina, kui mul lõpuks õnnestus personaliseerida oma kiipkaart ning selle abil üks rendiratas rattaparklas lukust lahti saada. Lisaks ajaga tekkivad koha-spetsiifilised teadmised nagu termin *cafe con leche el tiempo*, mis vaid Valencia piirkonnas tähendab kohvi piimaga ja klaasi jääkuubikutega (kohv valatakse jääkuubikutele peale, et saada kiirelt külm jook), mujal Hispaanias aga lihtsalt kohvi külma piimaga.

Teises kultuuris tunduvad kõik inimesed võõrad ja tihti hirmutavadki. Ühel õhtul pandi mind restorani omanikule kuuluva *tapas*-baari õhtusesse vahetusse, kus pidin juustu- ja lihavalikuid serveerima. Ja seal ma siis olin, üritades erinevate vorstide ja viilutajaga jõudu katsuda, samal ajal kui lugupeetud kohalikud härrasemehed mind kriitiliselt oma veiniklaasi tagant piidlesid. „Niimoodi nüüd küll meie traditsioonilist *chorizo*’ga ümber ei käida,“ paistsid nende pilgud ütlevat. Üks neist isegi üritas mind hispaania keeles juhendada, kuid olin närvis ja ei saanud väga hästi aru.

„*Where are you from?*“, küsis siis üks härrasmees. Kui vastasin „*Estonia*“, tuli naeratus teise mehe näole.

„*Really? My wife is from Finland!*“

Ja piisas sellest ühest hetkest, et olukord muutus oluliselt muhedamaks ning jagasime mõned mõtted teemal, kui pime ja külm meil sealkandis talvel on. Lülisid, mis meid pealtnäha täiesti võõrastega seovad, võib leida väga üllatuslikest kohtadest ning tegelikult tahame me kõik neid seoseid leida. Seega tasub teinekord proovida niisamagi võõra inimesega bussipeatuses või turul juttu teha.

Haridusteoorias öeldakse, et eneseareng ja uute asjade õppimine saab toimuda vaid meie mugavustsooni piiril. Kui oleme mugavustsoonis, jääme tihti selle piiridesse, mida juba teame ja ei arene päriselt edasi. Mugavustsoonist aga väga palju välja minnes tekib meis kõige uue blokeerimine, sest üle on võtnud näiteks hirm liiga võõra olukorra ees, mis takistab uue omandamist. Välispraktika on kindlasti üks neid kohti, kus seda tasakaalu otsida. Alguses oleme kindlasti oma mugavustsoonist väljas ning mõne õpilase jaoks võib see ehk ollagi juba liiga kaugel (kui näiteks ollakse esimest korda kodust eemal ja välismaal). Siinpuhul on oluline, et eelnevalt on näiteks õpetaja õpilast ettevalmistatud või siis toetavad kohapeal kaasõpilased. Olles ise varemgi välismaal käinud, kohanesin oma uue eluga võibolla ehk liigagi kiiresti ja pigem täheldasin endal uude mugavustsooni

kinni jäämist. Näiteks rääkisid kaks kokka köögis ka inglise keelt, üks rohkem, teine vähem. Kuna loomulikult on tahe end väljendada, küsida toorainete ja meetodite kohta, siis mingi hetk annad alla ja lähed inglise keele peale üle, kuna see muudab suhtluse palju lihtsamaks. Ja nii ehk olekski võinud mu hispaania keel tegelikult palju rohkem areneda. Õnneks siiski teine töökaaslane heas mõttes survestas mind rohkem hispaania keeles suhtlema, rääkides minuga lihtsates lausetes hispaania keeles, öeldes samal ajal teisele kokale: „Ta ju oskab küll.“ Olen tänulik mõlemale kokale, kuna üks võimaldas mul end tööl koduselt tunda, teine aga sundis mind ennast arendama.

Väljaspoole võib tunduda veider, aga üheks oma saavutuseks peangi näiteks, et lõpuks olime kokkadega hakanud üksteist kutsuma hüüdnimega „*cabron(a)*“, mis ei tähenda midagi muud kui kaabakat. Sealses kultuurikontekstis on see aga tavaline hüüdnimi sõprade vahel ja on seega märk omaksvõtust. Elementaarne keeleoskus, ruumis orienteerumine on kohanemise füüsiline tase, huumor aga järgmine, sotsiaalne tase. Ja see ka muidugi, et ühel vabal päeval meelitasin ühe kokkadest endaga turule kaasa, et saada professionaalset mereanni-nõu, ostmisest küpsetamiseni. Pärast loomulikult üks Vahemere-elustiilile omane pikk kohvitamine ühel päikeselisel *plaza*l, kus juttu jätkus kauemaks ning rohkem pole sõpruse alguseks vajagi.

See, mida me õpime, ükskõik mis kontekstis ja kohas, kas kodus või koolis või reisil, poes või sõpradega väljas olles, on lõpuks alati meie enda vastutus. Ja õppimine võib toimuda igas olukorras, igalt inimeselt, keda kohtame. Oluline on neid võimalusi märgata ja neile tänulik olla. Ning ise aktiivselt oma õppimist suunata, isegi kui see tähendab igapäevast konsulteerimist *google translate*'ga ning vigaste lühilauseste moodustamist. Ja kunagi ei tohi alahinnata lihtsat huvi ülesnäitamist teise inimeste tegemist vastu, seda algusest peale.